

JACQUES CAMATTE:

<<DIÀLEG AMB BORDIGA>> (1988)

<El comunisme és el coneixement d'un pla de vida per a la espècie> — Amadeu Bordiga

Per a Bordiga (1889-1970), la revolució només pot nàixer d'un cisma. La revolució comunista és possible a partir de la revolució de 1848, provocada per la irrupció d'una nova classe en la història: el proletariat que trenca rotundament amb la democràcia i deu dirigir les forces productives, transformades i exaltades pel capital, en el sentit d'un desenvolupament humà que arribarà a la seva plenitud amb el comunisme. En la sèrie de revolucions de l'espècie, la Revolució Russa és l'única que prova de manera tangible, indiscutible, la veritat de la teoria del proletariat: el marxisme.

D'aquí els dos grans eixos del pensament de Bordiga: mantenir el cisma (invariància de la teoria), que implica mostrar com tot el desenvolupament de la societat moderna tendeix a esborrar-la per a produir un ecumenisme dèbil, gràcies a la croada antifeixista regeneradora d'una mistificació democràtica mil vegades més perillosa per a la revolució que el feixisme; defensar el caràcter proletari de la Revolució Russa i el seu fonament paradigmàtic: la intervenció conscient d'una agrupació humana que ha previst fa molt de temps el curs revolucionari: el partit. Damunt aquesta base, i a partir de l'estudi del <curs històric del capitalisme>, Bordiga va preveure l'obertura d'un nou cicle revolucionari per al període 1975-1980. Aquest cicle va posar-se en marxa fa alguns anys, però, es desenvoluparà per complet, segons la previsió de Bordiga? No. Però Bordiga, en detriment del seu esquema classista, proporciona un ampli nombre d'elements per concebre l'esdeveniment d'una revolució aclassista que es

desplega cap a la realització de la vertadera comunitat (Gemeinwesen) humana (presentació de Bordiga per al llibre *Russie et révolution dans la théorie marxiste*, ed. Spartacus, 1975).

Ja amb aquest títol hem publicat un pamflet (número especial d'invariance, novembre de 1975) i un article (en n. 8 d'invariance, sèrie III, 1980). Es tractava en aquell moment d'afirmar, per una banda, la preeminència de les aportacions de Bordiga en l'obra de l'Esquerra Comunista italiana i especialment, per altra, de discernir la seva originalitat i validesa.

La continuació d'aquest diàleg és provocat per diversos esdeveniments que confirmen algunes previsions de Bordiga, així com la necessitat de precisar i reafirmar el cisma del qual es tracta en la cita. En definitiva, donat que al pròxim any es complirà el centenari del seu naixement i donat que sempre és un moment que actualització històrica,

aleshores es pot, anticipant un poc, fer una reflexió sobre la relació entre l'obra de Bordiga i el nostre esdevenir.

Els textos que publiquem intenten il·lustrar les posicions bordiguianes que hem exposat amb freqüència. És necessari recordar-les per la errança de certs elements provenien de l'extrema esquerra, però no per generar polèmiques, sinó per mantenir la nostra irreductibilitat-originalitat i afirmar la nostra diferència.

En primer lloc, *Le temps des abjurateurs de schisme* (el títol original de Bordiga és *(Il programma comunista, n. 22, 1965)*, sense traducció a l'espanyol [N. de T.]]) ens permet recordar la seva tesi essencial: la necessitat de separació del món existent i, per tant, de la democràcia, estigui desenvolupada per complet com en occident o en procés de constitució com en diversos països no occidentals, o inclòs de la democràcia mateixa com perspectiva. Es

tracta d'una afirmació distanciada i d'una proclamació de la necessitat de lluita que implica l'altra manifestació fonamental de Bordiga: la seva passió pel comunisme (Cf. Bordiga i la seva passió del comunisme, prefaci al llibre amb el mateix títol, ed. Spartacus [Traduït pel col·lectiu Barbaria, N. de T]).

El manteniment del cisma exigeix una lluita important contra el revisionisme. És evident que hui té sobre tot un valor històric, tant des d'un punt de vista objectiu, és a dir, un punt de vista que engloba als diferents protagonistes, com des d'un punt de vista subjectiu, és a dir el concernent als protagonistes que es lliguen directament al moviment proletari revolucionari. Però aquest manteniment té una gran importància com a punt de referència en la percepció del que fora aquest phylum. En canvi, és indispensable no la lluita contra, sinó una delimitació neta i irreductible amb el que s'anomena actualment revisionisme — que

han adoptat alguns elements provenint de la
ultraesquerra —, delimitació que ja hem fet i la a la
que convé tornar.

La situació actual caracteritzada en particular per la
liquidació dels resultats de la Segona Guerra
Mundial (intentarem mostrar aquest fenomen en
Gloses en marge d'une réalité V) és un terreny
favorable per tornar a qüestionar —Sobretot per la
part dels vençuts en aquest conflicte— la història
del segle XX. El corrent revisionista actual
correspon a una temptativa pareguda sobre bases
que res han de veure amb les posicions fonamentals
del moviment proletari (ja s'ha tractat aquesta
qüestió en <Évanescence du myrhe anti-fasciste>,
série IV, número especial, setembre 1986).

Encara més —hem d'insistir—, aquestes últimes,
expressades amb claredat i precisió per Bordiga, són
molt anteriors al revisionisme actual i estan
arrelades al corrent marxista; amb tanta sort que no

és una simple reacció immediata, no l'acceptaren de la ideologia triomfant provenint del final de la guerra de 1938-1945. Recordem-és breument (ja les hem indicat específicament en *Invariance*, série I, n. 6.: Per a les <Thèses de la Gauche>, cf. *Invariance*, série. I, n. 9):

–Els feixistes han perdut la guerra, el feixisme l'ha guanyat. Cal afegir, encara que no l'haja demostrat de manera exhaustiva, que el feixisme no és més que una forma particular de la democràcia, és una democràcia social.

–El manteniment de la dictadura del capital a escala mundial es fa mer mitjà de l'acció despòtica dels EUA, centre bel·licista per excel·lència. Aquesta tesi anava en contra –i és veritat encara hui– de l'afirmació dels demòcrates que presentaven l'URSS com el bastió del despotisme, o la de diversos revolucionaris que la consideraven dins de la contrarevolució.

–L'àrea alemanya (les dues Alemanyes actuals més tots els països sota la influència germànica, tal com Àustria) continua sent el centre neuràlgic de la revolució comunista per vindre (cf. *Vae victis Germania*) (Aquesta perspectiva de Bordiga es troba exposada en un gran nombre d'articles).

Aquesta tesi és una constatació. Com a tal tindrien un interès limitat. Però la seva simple enunciació és insuficient per a posicionar a Bordiga en el curs històric del segle XX. S'ha d'indicar el seu arrelament. Així, la importància revolucionària de l'àrea alemanya està relacionada amb la perspectiva estratègica de tot el corrent marxista revolucionari (Cf. , *Invariance, Serie II*, publicat de nou al número especial de 1987).

Açò està connectat amb altra tesi que es troba en total discontinuïtat amb la ideologia democràtica: tant en la primera com en la Segona Guerra Mundial, hauria sigut millor que fora Alemanya la

que les guanyés, ja que per ser el centre més dèbil, no podria haver dominat el globus i la revolució comunista aleshores hauria pogut desplegar-se. El mateix ocorre amb la perspectiva d'una tercera guerra mundial entre els EUA i l'URSS, perquè Bordiga afirmava que la solució més favorable per al desenvolupament de la revolució comunista seria la derrota dels EUA.

Aquest posicionament està fundat a més en una anàlisi de les relacions entre els EUA i Europa, on mostra la política constant del primer per assegurar la seva hegemonia sobre Europa, d'aquí l'article. Pot dir-se que la posició anti-EUA de Bordiga s'entreveu amb claredat en molts textos. Ara bé, tampoc aquesta posició és seva únicament. Ja hem assenyalat que Engels posa en evidència al final de la seva vida la guerra econòmica duta a terme pels EUA contra Europa en l'àmbit agrari (. Hem referit amb anterioritat aquest text en la nota 10 del text, prefaci al llibre d'Amadeu Bordiga, *Russie et révolution dans la théorie marxiste*, ed. Spartacus.

Igualment, hem comentat, ja que alguns populistes russos havien percebut aquesta agressió dels EUA a Europa).

Incorporat a l'aportació del corrent marxista, podem dir que tota la història del segle XX és determinada per l'agressió dels EUA a Europa (<Així, tota la política de l'Estat Burgues americà entre les dues guerres ha sigut una preparació contínua i directa per a una lluita expansionista a expenses d'Europa>, <Sul filo del tempi>, Battaglia comunista n. 4, 1949) i que la victòria dels EUA ha sigut al mateix temps la derrota de la revolució comunista. Així l'oposició irreductible de Bordiga a la política nord-americana expressava un punt de vista internacionalista, de classe, a escala mundial.

No és necessari entrar al detall dels diferents articles de Bordiga que tracten el tema, perquè hui en dia el fenomen ja ha quedat enrere, igual que ha quedat enrere la perspectiva d'una tercera guerra mundial o el desenvolupament de la revolució comunista.

Malgrat això, l'aportació teòrica de Bordiga és fonamental per a comprendre bé el nostre moment actual.

En <Gloses en margues d'une réalité IV>, en *Invariance*, serie IV, n. 3, hem afirmat que amb la derrota en Vietnam de 1975 s'iniciava el final dels EUA. Es pot afegir que en certa manera era també el fracàs de l'agressió a Àsia per via militar, però no el seu fracàs per via econòmica. En efecte, com va predir Bordiga, Xina per exemple va vendre's al centre mundial del capital (cf. cita posterior).

Al mateix temps és convenient recordar el rebuig de Bordiga –que nosaltres mantenim– de la propaganda nord-americana del Japó com agressors i responsable del conflicte amb els EUA.

Dit tot açò, hem de tenir en compte que tenim una situació nova on hem d'examinar el rol i l'efectivitat de la intervenció de diferents potències com els

EUA, l'URSS o la Xina, especialment en el que concerneix l'esdevenir del Asiropa (Cf.) i (Asiropa és un neologisme camattià per referir-se al conjunt continental d'Àsia i Europa, també conegut com a Euràsia [N. de T]).

En funció de l'immediat, és a dir, en funció de la situació actual, igual que contra la perspectiva de l'esdevenir del Homo Gemeinwesen, l'obra de Bordiga ja no és operant, però d'allò no es desprèn que ja no tingui gens d'interès. Una obra pot operar en diferents intervals de temps segons la seva potencialitat anticipadora i segons el desenvolupament dels esdeveniments. Bordiga havia previst una crisi important per als anys 1975-1980 que devia desembocar en la revolució comunista. Sens dubte la crisi ha ocorregut, encara que no segons les modalitats previstes; però no hi ha hagut –ni hi haurà– una revolució comunista. La no realització d'aquesta última ha implicat un desenvolupament del mode de producció

capitalista, sobretot en les àrees fora d'Occident, així com la persistència d'algunes característiques d'aquest mode de producció que Bordiga havia posat en evidència i de diversos antagonismes com l'explicitat en *Agression à l'Europe*. Però, com hem dit, açò ha acabat i devem explicitar el que entenem com mort potencial del capital que, en certa forma, és una prova de validesa de la previsió que Bordiga, però, no és els termes que havia establert.

Què és el que continua vigent aleshores de la seva obra? Abans de tota la seva actitud teòrica: l'afirmació d'un cisma. Així que tornem al nostre propòsit inicial. El que podem retreure a gent com la de *El Vell Talp* (*La Vieille Taupe*) (Llibreria i col·lectiu d'ultraesquerra oberta per Pierre Guillaume en 1965, provenint del grup *Socialisme ou Barbarie* (pot veure's la nota 20) i de *Pouvoir Ouvrière* (en la que havien participat militants com Castoriadis, Lefort, Lyotard, Soury...). En el col·lectiu participaren entre altres, militants com

Jacques Baynac, François Martin, Gilles Dauvé (també conegut pel seu pseudònim de Jean Barrot), Denis Authier... A finals dels anys setanta la seva principal figura, Pierre Guillaume, derivarà de manera obsessiva a posicions 'revisionistes' sobre el nazisme, el que provocarà la ruptura amb altres membres del col·lectiu com Gilles Dauvé. Per a conèixer la posició d'aquest últim pot consultar-se *Le roman des nos origines* [N. de T.]), partidària del nou revisionisme, és haver abolit el cisma, el que els portarà cada vegada més a defensar els valors democràtics (en dir açò no rebutgem l'aportació de Rassinier, de Faurisson o de P. Guillaume). Per a nosaltres, com hem indicat milers de vegades, en qüestionament de la ideologia justificadora de la Segona Guerra Mundial i, en conseqüència, la denúncia dels muntatges fets per la propaganda aliada sobre <l'holocaust> dels jueus, simplement va de seu i no pot ser discutida. L'essencial –i el que no es troba en els treballs dels autors citats dalt– és intentar comprendre per què tenim una forta

recrudescència de l'afirmació d'aquesta ideologia nauseabunda, al mateix temps que el seu tímid qüestionament i, en definitiva, en què mesura arriba realment Occident a integrar la seva història recent, en què mesura li serveix de mite existencial que reemplaça les diverses representacions fundadores absorbides pel capital.

Igualment, hauria molt a dir sobre la manipulació de la història que els occidentals van considerar com monopoli soviètic. En realitat, els majors manipuladors i experts en propaganda han sigut els britànics (si encara ho són, els nord-americans són uns alumnes excel·lents). És la raó per la qual ens pareix completament natural que sigui en anglès, G. Orwell, qui n'ha escrit 1984. En aquesta obra es va limitar a revelar els mecanismes utilitzats pels seus compatriotes durant la Segona Guerra Mundial. No va haver-hi anticipació. L'autor era molt conscient d'això (ja que al principi anava a anomenar-lo 1948).

A més, la seva posició està plena d'un immens perill: subestimar o ignorar la gran aportació de la comunitat jueva al procés de formació d'Occident, al procés del coneixement, a la lluita contra la domesticació. Perill encara més greu que el d'un antisemitisme immediatista cap al que més o menys poden lliscar-se.

Podem fer el mateix retret a tots els que venint de l'extrema esquerra, adopten la temàtica antisoviètica. En aquest cas –Com ja hem demostrat– no només tornen a compondre l'ideal democràtic, sinó que defenen més o menys obertament la dinàmica occidentalment i especialment la política nord-americana.

En el que respecta a tots els que han arribat al moviment proletari mantenint les seves posicions originàries, originals, determinades per un recorregut particular, com els membres de la

Internacional Situacionista i tota la família dels pro-situs (La internacional Situacionista fou un col·lectiu comunista fonamentalment francès nascut el 1957 i situat en el corrent consejista. Amb voluntat de dissoldre la separació entre vida quotidiana, art i política, la seva producció teòrica va tindre una gran ressonància al maig del seixanta-huit. El membre més conegut va ser Guy Debord, autor de *La societat de l'espectacle*. Els pro-situs són les persones de generacions posteriors que, sense pertànyer a la Internacional Situacionista –que es va autodissoldre en 1972–, es reconeixen hereus d'aquest col·lectiu), ells no han conegut mai el cisma. No se'ls pot retraure una abjuració. Es pot reconèixer la seva aportació, però mai se'ls pot integrar al phylum revolucionari proletari (a propòsit de la integració de l'aportació de corrents o individus aïllats, fora del corrent proletarià, cf '*Discontinuité et immédiatisme*', *Invariance*, Serie III, número especial, juliol 1979). Açò és encara més vàlid per a alguns teòrics, universitaris, que en un

moment determinat han pogut participar en grupuscles esquerrans, com Baudrillard o Lyotard, que en realitat són carronyers del moviment proletari i serveixen de mulettes teòriques a les restes de la intelligentsia.

En la descomposició actual, l'afirmació del cisma és més que necessari també la publicació de l'obra d'aquell que ha sigut el seu defensor més ardent.

Sense aquesta afirmació, el moviment proletari no podia distingir-se de cap forma del moviment burgès considerat en tota la seva amplitud històrica. Sense ella, no es pot plantejar igualment la qüestió de saber quina és la importància de la intervenció d'una classe i, en alguns casos, dels seus elements més conscients, en el sentit històricament donat al terme, és a dir, en relació amb el moviment mateix en el qual intervenien. En efecte, es pot considerar que el conjunt del moviment proletari ha volgut accelerar un desenvolupament determinat, però

intentant orientar-lo cap a una finalitat diferent: assegurar una producció per a la humanitat i no una producció per a la producció. En una paraula, ha volgut abreviar el temps de vida del mode de producció capitalista en el moment en què aquest a penes s'estava imposant en Occident. Allò el seu testimoni de la percepció que va tindre la humanitat occidental dels greus perills als quals estava exposada amb el desenvolupament del capital.

Però –i això l'hem assenyalat– les diferents revolucions del segle XIX, així com les del segle XX, no han fet sinó que reforçar el capital i permetre-li conquerir noves àrees. En conseqüència, l'aportació del moviment proletari es mostra irrisori, ridícul, i pareixeria no tindre res en comú amb la dinàmica de la instauració d'una comunitat humana-femenina, sí justament s'ometia el cisma operant per l'entrada del proletariat a l'escena històrica.

No ometre'l evita que sigui pertorbat, inclòs mistificat, el llaç entre les diferents generacions que s'han oposat a la domesticació.

Si es deu cercar una causa subjectiva a la no realització del projecte proletari, se la pot trobar en el fet que els revolucionaris no han aprofundit el cisma. Han romàs massa temps al terreny del seu adversari. No han desenvolupat prou altra dinàmica que no presti res o quasi res a la il·lustració, a la ciència, a la productivitat, etc. I açò era tant més necessari en tant que hi havia –de certa manera– escamotar tot un desenvolupament històric.

Abolit l'escamoteig, el cisma és encara més necessari, perquè si no la immensa rebel·lió que ocupa més d'un segle seria escamotejada i el capital es presentaria en una eternitat actualitzada i actualitzable, és a dir, que es presentaria com si haguera hagut sempre un desenvolupament

necessari i regular, com si es degués mantenir indefinidament.

Mantenir el cisma és mantenir l'efectivitat de la revolta contra la dominació del capital, contra la domesticació. Però, donada la mort potencial del capital i la insuficiència de la negativa que implica el cisma, no cal trencar amb tota la dinàmica d'eixida de la natura, amb la dinàmica de separació sobre la qual s'ha erigit la cultura.

Cal operar un cisma d'una amplitud més vasta: el cisma amb la cultura, que necessita l'abolició d'altre cisma, la produïda amb la natura. És necessària una reconciliació amb aquesta última.

Rebutjar la cultura no implico que es volgués viure en la ignorància i buscar-ne una puresa original! Tot això apunta a una temàtica negativa generada per la errança del Homo sapiens. Es tracta de comprendre l'immens període d'eixida de la natura, així com el

de la producció de diverses ferramentes que permetria a l'espècie integrar-se en aquella a la vegada que realitzar la reflexivitat. A partir d'aquí es deu afrontar el llenguatge, la lògica, la ciència, etc., igual que el martell o l'ordinador, com tantes altres ferramentes que cal englobar en altra praxi, cosa que obliga a comprendre la seva gènesi, el seu camp d'aplicació i la repercussió que han tingut en l'esdevenir de l'Homo sapiens.

Aquest cisma amb la cultura serà encara més difícil d'acceptar que el cisma amb la democràcia. La seva efectuació només pot ser afrontada si el segon cisma ha sigut dut a terme conscientment o ha anat de seu (açò pot concebre-se en situacions de transformacions). És així que –a més de totes les raons indicades– ens importa tant afirmar que l'obra cismàtica de Bordiga. (L'obra de Bordiga cada vegada més publicada i traduïda. Però, a menut es cometen errors d'atribució, així l'article 'La structure organique du parti es l'autre face de son

unité de doctrine et de programme' no és seva sinó de Domenico Ferla. En 'Bordiga i la passió del comunisme', publicat a Spartacus, hem indicat la llista de reunions del moviment de l'esquerra comunista d'Itàlia, però no hem precisat rigorosament que parts de les seves actes van ser escrites per Bordiga. Serà interessant precisar-lo més tard. Això concerneix les últimes reunions, perquè les primeres foren assegurades totalment per ell i igualment per les seves actes. Podem indicar des d'aleshores una precisió: la reunió de Florència III, juny de 1958: 'les lluites de classe i els Estats en el món dels pobles no blancs, camp històric vital per a la crítica revolucionària marxista', compren tres parts de les quals la segona no va ser redactada per Bordiga).

La seva obra ens serveix de referent històric per a no afonar-nos en la indiferenciació i en l'evanescència en què es troba actualment l'espècie en Occident, on els homes i les dones ja no tomen seriosament el

seu esdevenir i el seu fer (açò és l'expressió final d'una vasta fase històrica. Amb l'autonomització-exaltació del fer, el mode de producció capitalista començà a enlairar al segle XVI que va conèixer un extraordinari aflorament artístic, mol a menut lligat a la ciència, una glorificació de l'enginyer i, al pla de la filosofia, l'exposició de la tesi que l'home és un ésser que es fa a sí mateix (cf. els filòsofs italians, particularment Pico de la Mirandolla, o francesos com Charles de Bouelles). Abordarem aquesta qüestió al capítol 'Réactions au devenir hors nature' en Émergence de Homo Gemeinwesen. Dit d'altra forma, tenim aquí una dissolució d'una important pressuposició del capital), assumeixen el culte de les coses efímeres i del menyspreu de si mateixos, ja que no es troben mai adequats al que constantment s'enfronta i es renova per la publicitat autonomitzant-se aquest discurs del capital. Viuen perquè és una necessitat immanent que no poden controlar. El contrari sempre va ser difícil que es donarà, difícilment se'ls

pot retreure aleshores. En canvi, el greu és que no opera cap reflexió i cauen a l'oblit...

Proclamem-lo: cal deixar irrevocablement aquest món. Dialoguem amb Bordiga

*****

Publicarem primer un cert nombre de textos integrals poc coneguts i, a continuació, una sèrie de cites que il·lustren bé la nostra afirmació sobre la importància que hi atribuïa Bordiga al manteniment del cisma.

Hauria sigut necessari publicar igualment els textos concernents a l'apreciació teòrica de l'anarcosindicalisme (cf. en particular *Les fondements du communisme révolutionnaire*), *Invariance*, serie I, n. 3) (Existeix una versió al castellà en edicions *El Comunista* [N. de T.]), ja que

trobaríem allí altra manifestació de la necessitat d'imposar el cisma. En efecte, Bordiga rebutjava aquest corrent perquè trencava amb l'internacionalisme proletari, per efectuar una exaltació del proletariat en tant que productor, per escamotejar la realitat fonda del capital (la producció de plusvàlua) i per proclamar la primacia absoluta de l'acció sobre la teoria. En definitiva, si els anarcosindicalistes, en particular sorelians (seguidors de Georges Sorel (1847-1922), fundador teòric francès del sindicalisme revolucionari que donaria la base a l'anarcosindicalisme. Sorel rebutjava la teoria marxista per considerar que no era vàlida científicament, sinó sols pel paper redemptor, moral, atribuït al proletariat, raó per la qual a Antonio Gramsci, que es refereix a ell en alguns textos [N. de T.]), rebutjaven la democràcia, també glorificaven la civilització de la Grècia i Roma antigues, cosa que implicava que no trencaven efectivament amb ella. A més, Sorel, com Berthe, consideraven que el proletariat deuria salvar

la civilització (cf. les obres de sorel: Reflexions sobre la violència, Materials per a una teoria del proletariat, D'Aristòtil a Marx, La ruïna del món antic, La descomposició del marxisme, de la utilitat al pragmatisme).

Hi havia aleshores molts elements fonamentals que devien intervenir en l'edificació del programa feixista. És la raó per la qual Bordiga no va fer-se cap il·lusió sobre açò i va percebre correctament la continuïtat que havia entrat el revisionisme i l'anarcosindicalisme per un costat, i el feixisme per l'altre. Açò explica que declara que el feixisme no aportava res nou al pla teòric, però que innovava en el pla pràctic, el de l'organització.

Així, el feixisme es va construir al principi amb l'ajuda d'un saqueig del marxisme i mitjançant la reducció de la missió del proletariat als límits nacionals: el proletariat deu salvar la nació; per a allò, ja no deu ser el negador del capital i, per tant,

del treball assalariat, sinó que du ser el vertader productor. En altres paraules, el programa feixista va consistir en la temptativa d'escamotejar una realitat, cosa que va implicar resoldre parcialment els problemes que aquest el plantejava.

Però, tard o d'hora, i en tots els casos, la solució total va ser realitzada, però amb l'eliminació dels que s'oposaren violentament a l'ordre establert. Per això, la societat d'aleshores que va triomfar sobre el proletariat revolucionari va poder escriure la història a la seva manera i negar el seu rol determinant, i per tant en el plànol de la lluita com sobre la teoria.

L'hem afirmat milers de vegades: tot el contingut d'aquesta teoria, des de fa quasi un segle, o bé consisteix en un subproducte del marxisme, o bé està determinada totalment per aquest, en la mesura en què els teòrics intenten eliminar-la per damunt

de tot, el que admès expressa l'absència d'autonomia i de creativitat a la nostra època.

Deu considerar-se el fenomen del feixisme com el producte de tota una època històrica a l'àrea occidental. En efecte, el contingut teòric d'aquesta àrea –sobre el que tornarem més exhaustivament– va ser elaborat per teòrics en posicions a vegades divergents, en diversos camps.

Hem parlat dels anarcosindicalistes, dels revisionistes, però igualment hem assenyalat a Jaurès i a altres socialistes; podem afegir a M. Mauss, Durkheim, de Tarde, etc.

En definitiva, el fracàs de la revolució proletària de 1871, la integració que tendia a realitzar-se almenys des de principis de segle, el bloqueig del fenomen revolucionari a l'àrea eslava, després de la guerra de 1914-1918, necessitaran altra aproximació de l'esdevenir de l'espècie. Aquesta aproximació es va intentar a tots els nivells: polític, científic, literari,

artístic. Els que reclamaven de l'obra de Marx foren incapaçs de fer-lo i no van poder, per tant, proporcionar a temps la representació necessària a una immensa mobilització de masses. En operar el feixisme un sincretisme matusser, va poder satisfer les pulsions immediates de les masses, perquè aportava una organització nova i proposava una acció efectiva. Però l'atracció va funcionar també amb els intel·lectuals, que trobaren en la ideologia feixista inicial potser no tot el temps una resposta a les seves preocupacions, però almenys un eco seu. Ací el perquè una gran part dels intel·lectuals de final dels anys vint i dels anys trenta flirtejava amb major o menor intensitat amb el moviment feixista. És el testimoni més clar de la superficialitat de la seva reflexió i de la seva capacitat per a concebre realment altra societat. Però és també una indicació que quan s'esvaeix la capacitat teòrica (podria afegir-se la voluntat teòrica) per a comprendre l'esdevenir que s'efectua, els diversos pensadors es refugien en l'exaltació d'un

passat que pot estar albergat en diversos moments de l'evolució de l'espècie i en la de 'valors místics' com la de sang, raça, etc., perquè evoquen les arrels que han sigut perdudes, una seguretat que desapareix al mateix temps que funden la justificació de la seva pretensió d'ocupar una posició particular en el corpus social (inlòs si discorren sobre la comunitat!).

Més al fons, es tracta de l'expressió de la domesticació de l'espècie, la confirmació de la seva errança.

L'existencialisme, tal com emergeix després de la Segona Guerra Mundial, participa de les dues modalitats mencionades dalt. Expressa el triomf de la superficialitat i de la impotència. L'espècie a partir d'ara –almenys a la saó d'Occident– ja no és capaç d'afrontar la realitat. D'aquí l'exaltació a la vegada de l'acció i de la posta en evidència de la ineficàcia de l'acció. Per a fugir de l'absurditat i

fundar una praxi, un teòric com Sartre va vindre a 'revalorar' el marxisme. Així tenim aquí un nyap comparable a la del feixisme.

Ara bé, el corrent que es va presentar per a 'enriquir' el marxisme –de fet per a revisar-lo, segons Bordiga– va flirtejar, com aquest últim va posar en evidència, amb l'existencialisme. Es tracta de Socialisme ou Barbarie (col.lectiu marxista francès, amb la seva revista homònima, que va existir entre 1948-1965, les seves figures principals foren Cornelius Castoriadis i Claude Lefort i del qual eixirien pensadors diferents com Guy Debord, Jean-François Lyotard i Henri Simon. Va dedicar la seva labor teòrica a la natura de l'URSS, de la qual va teoritzar el seu col·lectivisme burocràtic i la generació en ella d'una nova classe, la burocràcia, que substituiria a la burgesia en la dominació social), que a continuació adoptaria altra transformació del marxisme: l'estructuralisme.

Per això l'antidemocràticisme, l'antiamericanisme, etc., no són privatis de l'extrema dreta. Aquesta afirmació necessita una explicació de l'obra de teòrics, com Bordiga, han sostingut més que qualssevol aquestes posicions. Açò és tan necessari en tant que, com hem indicat abans, a propòsit del nou revisionisme, hi ha una utilització d'una part de l'aportació teòrica de l'esquerra comunista d'Itàlia per a fundar una perspectiva que continua per complet en el marc democràtic. I, en fer-lo, opera una immensa reducció que permet una homogeneïtzació total.

En definitiva, tots els homes que s'han proposat realment afirmar una nova praxi –els hagi reconegut o no la posteritat– han tingut una gran preocupació hermenèutica; és a dir, s'han preocupat constantment de fundar el cisma al qual es referien per a precisar-la, clarificar-la i per a allunyar les interpretacions que corren el risc d'escamotejar la seva radicalitat; al mateix temps, es van emprar per a

mantenir una tradició donada. Ací el perquè Bordiga parla de textos sagrats del comunisme, però això explica també que hagi pogut evitar les diverses trampes democràtiques en les quals han naufragat els teòrics que han volgut revisar el marxisme.

Després del grup de cites que concerten al feixisme i la Segona Guerra Mundial, així com la impossibilitat tant d'una tercera guerra en un futur pròxim, com la d'una revolució comunista, hem aportat algunes cites sobre l'evolució de l'URSS després del XX congrés i les reformes de Jrushchov, per a mostrar que Bordiga no s'havia equivocat amb la famosa qüestió del capitalisme d'Estat i tot el que es refereix allí.

A propòsit de l'estalinisme, es deu fer notar que es presenta en part com una enorme reducció del marxisme; és la teoria del socialisme en un sol país. Com amb el feixisme, tenim aquí un pas de l'àmbit internacional al nacional, i açò en la mesura en la

qual es tracta d'una missió del proletariat, perquè, si no és així, hi hauria una immensa bretxa entre els dos.

Per a tornar a Bordiga, convé assenyalar que la confessió de la natura no socialista de l'URSS, que pensava ell devia produir-se inevitablement, comença a expressar-se no en un congrés, sinó a través d'intervencions en la premsa. Així en Le Monde del 30/08/1988, s'informa (Les avatars du socialisme soviétique) que Yuri Afanassiev, director de l'institut d'història, ha escrit una carta publicada en el Pravda on declara: 'No consideri la societat creada en el nostre país com socialista. No es tracta ni d'un socialisme 'reformat'' ara bé, pareix que un cert nombre d'adeptes a les mesures de Gorbachov estarien d'acord amb aquesta caracterització de la societat soviètica.

Finalment, publiquem extractes d'un llarg article, La détente, aspect récent de la crise capitaliste, que

no és de Bordiga sinó de Fabbriccino i que exposa de la manera més explícita sobretot al pla històric algunes posicions de Bordiga indicades en les cites anteriors. Afegim que aquest camarada va trencar amb Bordiga en 1960 perquè li retreia no voler intervenir en les lluites immediates i contemplar-se amb teoritzar sense preocupar-se per la misèria dels proletaris (el seu article La modestie révolutionnaire).

"Comencem a comprendre que la terra és el lloc de la vida i no del judici"

-Tchernychevski

"Qui sap si per al globus terrestre, que també és un ser animat, i el seu estudi zoològic està tan lluny de ser aconseguit, qui sap si la humanitat no és la matèria cerebral"

-Déjacque

*****

La idea de reafirmar la posició de Bordiga (en particular en funció dels esdeveniments recents a l'URSS), l'elecció dels articles i de les cites són de François Bochet, el qual sense ell no hauria sigut realitzat aquest pamflet.